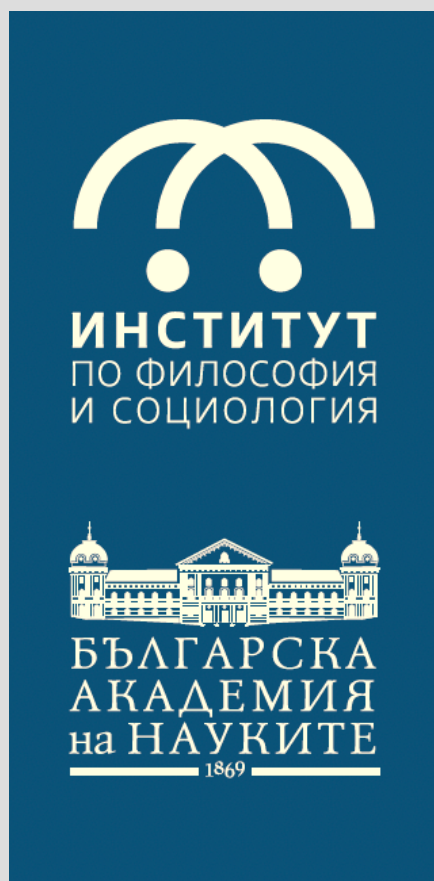


ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА

на Институт по философия
и социология при БАН
през 2024 г.



София
януари 2025 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

1.	<u>НАУЧНА ПРОБЛЕМАТИКА НА ИНСТИТУТА ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ</u>	2
2.	<u>РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА ИФС ПРЕЗ 2024 Г.</u>	14
3.	<u>МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ИФС</u>	18
4.	<u>УЧАСТИЕ НА ИФС В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ</u>	23
5.	<u>ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ИФС И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ</u>	24
6.	<u>СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ИФС</u>	26
7.	<u>КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ИФС ЗА 2024 Г.....</u>	27
9.	<u>ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ИФС</u>	32
10.	<u>ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ИФС</u>	36
11.	<u>КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ИФС.....</u>	37
12.	<u>СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ</u>	38

1. НАУЧНА ПРОБЛЕМАТИКА НА ИНСТИТУТА ПО ФИЛОСОФИЯ И СОЦИОЛОГИЯ

Институтът по философия и социология (ИФС) при Българска академия на науките (БАН) е водещ академичен изследователски център в България, специализиран в провеждането на комплексни теоретични и емпирични, фундаментални и приложни, философски, социологически и науковедски изследвания. Мисията на ИФС, като част от БАН, е да развива философското, социологическото и науковедското знание и да извършва образователна, експертна и консултантска дейност за нуждите на управлението и организацията на всички сфери на обществената практика, в съответствие с потребностите на социално икономическото и културно развитие на страната и с развитието на науката в обществото на знанието.

1.1. Преглед на изпълнението на целите (стратегически и оперативни) на ИФС, оценка и анализ на постигнатите резултати и на перспективите в съответствие с мисията и приоритетите, съобразени с утвърдените научни тематики

През 2024 г. учените от ИФС продължиха активната си работа, насочена към постигане на стратегическите и оперативни цели на Института, формулирани от Научния съвет на ИФС в съответствие със зададените от Общото събрание на БАН мисия и приоритети на Академията. Дейността на ИФС бе съобразена изцяло и с приоритетите на *Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017–2030 г.*, на *Националната програма за развитие „България 2030“*, на *Закона за насърчаване на научните изследвания и иновациите от 2024 г.* (обн. ДВ бр. 39 от 01.05.2024 г.), на *Рамковата програма за научни изследвания и иновации „Хоризонт Европа“ за периода 2021–2027 г.*, *Стратегическия план 2020-2024 на Главна дирекция „Изследвания и Иновации“ на ЕК*, *Стратегическа програма на ЕС за периода 2024–2029 г.*, както и с всички релевантни стратегически и програмни документи, насочени към развитие на Европейското изследователско пространство и инициране на научни изследвания и иновации, които стимулират обществен напредък.

През 2024 г. систематичната и задълбочена работа на учените от ИФС доведе до видими успехи в ключовите направления:

- **Академичният потенциал** беше увеличен чрез стратегически инициативи за привличане на млади учени, като се осигуриха средства за изследователите по програми за подпомагане на постдокторанти и млади учени, бяха привлечени и висок брой (13) талантиливи изследователи на докторантски позиции;
- **Интердисциплинарните и междусекторните проекти** привлякоха нови партньори, включително водещи университети и изследователски институти от Европа, което позволи обмен на опит и добри практики;
- **Международното сътрудничество** продължи с участие в значими проекти, финансирани по програмите „Хоризонт 2020“ и „Хоризонт Европа“, от различни фондове на ЕС и ЕК, както и от програми като Еразъм+ и COST. Още тук следва да отбележим, че през 2024г. се постави своеобразен връх в броя на международно финансираните проекти, който предвид ограничения мащаб на ИФС е забележително

постижение. Въпреки относително ограничения брой учени, работещи в ИФС, той успява да се фокусира върху актуални социални въпроси и проблеми, които резонират на международно ниво, привличайки по този начин значително внимание и подкрепа;

- Особено внимание заслужава **проектната дейност на ИФС, финансирана чрез оперативни програми на структурните фондове, по програми на министерства и държавни институции** като Министерството на образованието и науката и Фонд „Научни изследвания“, също и по Националната пътна карта за научна инфраструктура. Изпълняваните от ИФС научно изследователски проекти имат значима и видима полза за българското общество;

- **Броят на публикациите в престижни бази данни и в издания с импакт фактор остава висок**, като през 2024 г. за поредна година се отбелязва най-високият дял от последните години на научните публикации в списания, индексирани от WoS или Scopus, които попадат в различните Q категории. Изключително висок е и броят на публикуваните монографии през 2024 г. Запазва се висок и броят на цитиранията, както като цитирани публикации на колегията на ИФС, така и като цитиращи източници;

- През 2024 г. беше публикувано и първото издание на **Алманаха на Института по философия и социология**, съдържащо избрани аналитични текстове, представящи значими резултати от научно-изследователски проекти през предходните две години. Изданието е насочено към политици и експерти в опит да подпомогне по-доброто вземане на управленски решения чрез предоставяне на актуални анализи и данни;

- Продължаващото дългогодишно участие на учени от ИФС в множество **национални и международни експертни комисии и органи** е показател за техния устойчив висок научен авторитет и значимата им роля в подпомагането на различни институции и управленски органи, директно ангажирани с подобряване на общественото благосъстояние. Експертният принос на учените не само подпомага разработването на ключови политики, но също така играе важна роля в развитието на ключови сектори от българското общество, като насърчава социалния прогрес и устойчивото развитие.

1.2. Изпълнение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 (<https://www.mon.bg/bg/143> - извършени дейности и постигнати резултати по конкретните приоритети

Реализираните от учените на ИФС научно изследователски дейности през 2024 г. съответстват изцяло на заложените в *Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017–2030 г.* основни научни политики, а именно:

- Политика за развитие на фундаментални научни изследвания и насърчаване на върхови научни постижения;
- Политика за стимулиране на приложни научни изследвания;
- Политика за интеграция в Европейското изследователско пространство и разширяване на международното научно сътрудничество.

Политиките на стимулиране на фундаменталните и приложни научни изследвания намират отражение в проектите, осъществявани от ИФС с финансова подкрепа от БАН съгласно вътрешно-институционални договори (финансирани от

бюджетна субсидия); по програми за междуакадемично сътрудничество (ЕБР); финансирани от Фонд „Научни изследвания“; от министерства и други държавни институции (МОН), по Рамковите програми „Хоризонт 2020“ и „Хоризонт Европа“ на ЕК, по оперативни програми на структурните фондове; по програмите COST, Еразъм+, „Цифрова Европа“; от дирекциите на ЕК като DG Employment, Social Affairs and Inclusion; European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound), и др.

В съответствие с политиката за интеграция в Европейското изследователско пространство, ИФС е включен в *Националната пътна карта за изследователски инфраструктури* чрез **два обекта**: 1) като водеща организация за Европейското изследване на здравето и стареенето (SHARE) и 2) като партньор в Националния консорциум на Европейското социално изследване (ESS). И двата обекта са с ранг на Европейска изследователска инфраструктура. Чрез международни изследователски проекти са създадени устойчиви интердисциплинарни научни екипи, които работят върху реализацията на значителен брой проекти и публикуват резултатите от своите изследвания в престижни международни издания. В съответствие със Специфична цел 5 от Националната стратегия за развитие на научните изследвания 2017 – 2030 г., която е насочена към увеличаване на „количеството и качеството на международно видимата научна продукция“, и в съответствие с Дейности 5.1. и 5.2., които се отнасят до „насърчаване на публикуването в авторитетни международни списания с импакт фактор/ранг“ и „насърчаване на публикуването в международно реферирани научни списания“, учените от ИФС все повече ориентират публикационната си дейност към издания с импакт фактор и към публикуване на монографии и сборници в престижни чуждестранни издателства. През 2024 г. са публикувани 27 научни монографии и 108 публикации в списания, реферирани в Scopus, WoS, Erih+, като от тях 41 са публикувани в журнали, попадащи в категории Q на Scopus и WoS.

2024 г. е поредната изключително успешна година и от гледна точка на издателската дейност на института.

Списание „**Balkan Journal of Philosophy**“ продължава да бъде индексирано от SCOPUS с импакт ранг SJR 0,128 в категория Q3, както и от Web of Science с IF 0,9, нареждайки се сред малкото от издаваните у нас списания в областта на хуманитаристиката с импакт ранг и импакт фактор. От 2021 г. списанията „**Философски алтернативи**“ и „**Етически изследвания**“, а от 2023 г. и списание „**Социологически проблеми**“ се реферират в ERIH PLUS. Всички официални периодични издания на ИФС са включени в редица други световни, международни и национални бази данни.

Основната част от публикуваните в изданията на ИФС статии са свързани с приоритетните насоки на Дейност 6.1. Насърчаване на създаването на научни трудове, свързани с националната идентичност и с проблеми от национално и обществено значение.

Като значим успех през 2024 г. отчитаме публикуването на първото издание на Алманах на ИФС, в който са поместени 22 авторски анализа на учени от ИФС, представящи най-значимите научно теоретични и научно практически достижения на учените от ИФС за периода 2022-2023 г. По този начин се поставя начало на значима научна традиция на ИФС, насочена към популяризиране на резултатите от изследванията на ИФС с препоръки към държавата, политическата класа,

законодателната и изпълнителната власт за формулиране на адекватни политики в ключови за българското общество области.

В съответствие с насоките на Дейност 9.1. за „пълноценно използване на възможностите на европейските програми в областта на НИРД“, колективи от учени от ИФС са работили през 2024 г. по 9 научно изследователски проекта, финансирани по Рамкови програми на ЕК, както и по 5 проекта, финансирани от други европейски програми и фондове.

1.3. Полза / ефект за обществото от извършваните дейности

През 2024 г. изследователските инициативи на учените от ИФС са със значителен принос към обществото и обхващат множество важни социално икономически области.

На първо място, продължава практиката за предоставяне на **експертни анализи**, които са от съществено значение при вземането на решения от управленските органи както в законодателната, така и в изпълнителната власт. Тези анализи осигуряват надеждна основа за формулиране на ефективни политики и стратегии.

Учените от ИФС продължиха активно и ефективно да работят за **засилване на сътрудничеството между институтите на Българската академия на науките (БАН) и университетите в страната**. Това се осъществява чрез регионални академични партньорства, които целят обмен на знания и ресурси, както и осъществяване на съвместни изследователски проекти.

Важна част от дейността на ИФС е **разработването и провеждането на лекционни програми и курсове, които са насочени към студенти от бакалавърски, магистърски и докторски програми**. Тези образователни инициативи се реализират както в университетите, така и в докторантското училище на БАН към Центъра за обучение.

На международната сцена, учените от ИФС работят за утвърждаване на българската наука чрез участие в глобални научни форуми, публикации и сътрудничества, което допринася за повишаване на репутацията и значимостта на научната общност в България.

Важен аспект от изследователската дейност в ИФС е **генерирането на нови фундаментални теоретични знания и концепции**, които не само обогатяват различни дялове на науката и академичните среди, но и предлагат решения на ключови обществени предизвикателства. Популяризирането на тези научни постижения се извършва основно чрез научни публикации, но също така и чрез различни канали, включително медии, публикации и лекции, насочени към широката общественост.

Силна страна на изследователската дейност на учените от ИФС през 2024 г. е **изпълнението на обществени поръчки**, при които се разработват практико приложни научни изследвания, водещи до формулиране на конкретни препоръки и решения за различни институции и организации, подпомагайки ги в оптимизацията на техните дейности и стратегии.

Примери за научно изследователски проекти, имащи пряка или косвена полза за обществото, са:

1. EFUA: European Forum for a Comprehensive Vision on Urban Agriculture. 2020–2024. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Дона Пикард. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт 2020“.

2. COCOREADO: Connecting Consumers and producers to REbalance farmers' position through AmbassaDOrs trainings. 2020–2024. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Светла Стоева, 2020–2024. Финансиран от ЕК по Рамкова програма Програмата „Хоризонт 2020“.

3. MILIEU: Women, Disability, and Inclusion – Scientific Excellence in Bulgaria. 2019–2024. Ръководител на българския екип – доц. д-р Люба Спасова. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт 2020“.

4. Skills2Capabilities: Matching Skills: Capabilities, Organisations and Institutions. 2023–2025. Ръководител на българския екип - доц. д-р Петя Илиева. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт Европа“.

5. Общности на грижата. 2024–2026. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Мартин Йорданов Иванов. Финансиран от ЕК по програмата "Дунав".

6. SkillMeet: Skills for Labour Markets in the green and digital Transition. 2024–2026. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт Европа“.

7. SONYA: The role of SOcial ecoNomY in Addressing social exclusion. 2024–2028. Ръководител на българския екип - доц. д-р Габриела Йорданова. Финансиран от ЕК по рамкова програма „Хоризонт Европа“.

8. Infra4NextGen: Providing research infrastructure services to support Next Generation EU. 2024–2028. Ръководител на българския екип – проф. д-р Румяна Стоилова. Финансиран от ЕК.

9. FoodCityBoost: Growing Together: Cultivating A Sustainable Future Across Europe's Urban Landscapes. 2024–2028. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Дона Пикард. Финансиран от ЕК.

10. EUROFOUND - Национален кореспондент за България на Eurofound (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions). 2022–2026. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров. Финансиран от ЕК, фонд EUROFUND.

11. AgroDigiRise: Unlocking the innovative potential of the South Central Region of Bulgaria in the agricultural sector. 2022-2025. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Светла Стоева. Финансиран от ЕК по Програма „Цифрова Европа“.

12. BROADVOICE: Broadening the spectrum of employee voice in workplace innovation. 2023-2025. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров, Финансиран от ЕК.

13. CEECAW: Challenges for Organising and Collective Bargaining in Care, Administration and Waste Management sectors in Central Eastern European Countries. 2023-2025. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров. Финансиран от ЕК.

14. AIVET: Developing AI tools for sharing intelligence on the local labour markets of VET graduates. 2023–2026. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Светломир Здравков. Финансиран от ЕК по програмата Erasmus+.

15. ESS: *Европейско социално изследване*, с ръководител с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, 2019–2023 (МОН – НПКНИ).

16. SHARE ERIC Bulgaria: *Консорциум за научна инфраструктура от НПКНИ „Изследване на здравето, остаряването (стареенето) и пенсионирането в Европа – SHARE“ (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe)*, ръководител на българския екип доц. д-р Екатерина Маркова, 2022–2024.

17. ЛИО: *Глобално гражданство и ключови компетентности: Лаборатория за иновативно обучение*, с ръководител проф. дфн Веселин Петров, 2024-2027 (Финансирано от МОН).

18. *Оценка на социално-икономическото въздействие на проучването, добива и преработката на критични и стратегически суровини*, с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, 2024-2029 (Финансирано от МОН).

19. *Докторанти 5.0: Обучение на докторанти за изследване и трансформиране на пазара на труда съобразно нуждите на индустрия 5.0. и двойния преход*, с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, 2024-2029 (Финансирано от МОН, Програма „Образование“).

20. *Местните празници: ресурс на локалните общности за справяне с кризи*, с ръководител проф. дсн Мая Келиян, 2020–2023 (Фонд „Научни изследвания“).

21. *Дигитално разделение и социални неравенства: равнища, актьори и взаимодействия*, с ръководител проф. дсн Румяна Стоилова, 2021–2024 (Фонд „Научни изследвания“).

22. *Обществен капацитет за справедлив зелен преход*, с ръководител доц. д-р Мария Желязкова, 2021–2024 (Фонд „Научни изследвания“).

23. *Личностни и институционални стратегии за превенция и управление на рисковете: специфики и детерминанти*, с ръководител проф. дсн Анна Мантарова, 2021–2024 (Фонд „Научни изследвания“).

24. *Образите на науката в дигиталния свят: между социалните мрежи и интернет медиите*, с ръководител гл. ас. д-р Мартин Иванов, 2021–2024 (Фонд „Научни изследвания“).

25. *Качество на живот и благополучие в контекста на професионалните общности и тяхната активност*, с ръководител доц. д-р Албена Накова, 2023–2027 (Фонд „Научни изследвания“).

26. JustEdu: *Динамика на неравенствата във висшето образование и обучението за възрастни: сравнителен анализ на социалната справедливост*, с ръководител проф. дсн Пепка Бояджиева, 2020–2024 (Фонд „Научни изследвания“, Програма Вихрен).

27. *Актуални аспекти на интеграцията на работниците от страните извън европейския съюз в България*, с ръководител проф. дсн Румяна Желева, 2024-2027 (Фонд „Научни изследвания“).

28. *Новите форми на заетост и развитието на дигитални умения: ключови фактори за успешното интегриране на NEETs младежите на пазара на труда*, с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, 2024-2027 (Фонд „Научни изследвания“).

1.4. Взаимоотношения с други институции

И през 2024 г. изследователите от ИФС продължават да формират значим принос чрез **експертната си роля и подпомагане дейността на широк кръг европейски и национални институции и организации**, сред които можем да открием работни и експертни групи на Европейската комисия, ЮНЕСКО, ООН, Министерски съвет, Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Министерство на младежта и спорта, Националната агенция по оценяване и акредитация. Участието на учените от ИФС в тези органи демонстрира ангажимента на Института към социалното развитие и научното изследване, доколкото освен че имат значително влияние върху политиките и законодателството, те предоставят и платформи за обмен на знания и опит, което е важно за научната общност и обществото.

Участие в съвети, комисии и други експертни органи на външни за БАН институции

През последната година **участието на учени на ИФС в съвети, комисии и други експертни органи на външни за БАН институции е нараснало в сравнение с предходната година** – регистрирано е участие в 43 експертни органи, комисии и съвети за 2024 г. спрямо 35 такива през 2023 г. При това следва да се отбележи, че много от ангажиментите са дългосрочни и се очаква да продължат и в следващите години. Като по-важни органи на външни за БАН институции, в които участват учени от ИФС може да посочим: Европейска анти-бедност мрежа, Работна група по социална икономика към МТСП, Национален съвет по социално включване, European Trade Union Institute (ETUI), European Institutes for Advanced Studies), European Research Executive Agency, Междуправителствена работна група по демографските въпроси към МТСП, Комисия по предоставяне на убежище към Президента на Република България, Национална стратегическа група за изпълнение на Стратегията за развитие на професионалното образование, Международна франкофонска социологическа асоциация/AISLF, Национален съвет по равнопоставеността на жените и мъжете при МС, European Health and Digital Executive Agency, Междуправителствен съвет на МОСТ на ЮНЕСКО, Междуправителствен комитет по биоетика на ЮНЕСКО, Industry 5.0 Community of Practice of the European Commission, Съвет по криминологични изследвания при МС, Комитет за наблюдение на ОП "Развитие на човешките ресурси", Обществен съвет към Център за асистирана репродукция, Академичен съвет към ВКБООН.

1.4.2. Участие в органи на управление на научни изследователски и образователни институции, както и на експертни органи в областта на науката и висшето образование извън БАН

Подобно, отбелязва се **увеличение и на ангажиментите в участието на учените от ИФС в експертни органи в областта на науката и висшето образование извън БАН** като през 2024 г. те са били 29, почти всички от тях – дългосрочни. Като по-важни органи на управление на научни и образователни институции, в които участват учени от ИФС можем да посочим European Education and Culture Executive Agency (EACEA), Council of the International Institute of Hermeneutics, Agora Hermeneutica, International

Institute of Hermeneutics, SOC Panel, European Commission, Research Executive Agency (REA), European Society for the History of Political Thought, Executive Committee, Ulyseus European University RADAR Observatory, Национална стратегическа група за изпълнение на Стратегията за развитие на професионалното образование и обучение в Република България при МОН, Съюз на учените в България, Национален синдикален съвет на ВОИ-КНСБ, Национална координационна група за учене през целия живот при МОН, Българска социологическа асоциация, Национален съвет на религиозните общности в България-НСРОБ.

. Изготвени експертизи в помощ на институции и органи за управление

През 2024 г. учените от ИФС са подготвили общо 217 писмени материала. В това число влизат 4 платени експертизи за институции (4 експерта), 15 неплатени експертизи (8 експерта), 68 рецензии и становища по процедури (32 експерта) и 130 други рецензии (36 експерта от звеното), сред които 87 анонимни рецензии (22 експерта от звеното). В сравнение с предходната година 2023, когато са били изготвени 145 материала, се наблюдава чувствително увеличение на общия брой експертизи и документи. Следните по-важни експертизи, изготвени от учени от ИФС без заплащане, заслужават внимание:

1. Тодорова, Б. Доклад по писмена заявка: Устойчиво развитие 2030 - ООН. МВнР, 2024.
2. Тодорова, Б. Доклад по писмена заявка: Open Educational Resources. UNESCO, 2024.
3. Тодорова, Б. Доклад по писмена заявка: Доклад СФУК. Министерство на финансите, 2024.
4. Климентова, П. Б. Доклад по писмена заявка: Crafting a "Gender glossary" for home-based workers. HomeNet Eastern Europe and Central Asia, 2024.
5. Климентова, П. Б. Консултация: Communication and coordination. HomeNet Eastern Europe and Central Asia, 2024.
6. Тодорова, М. Г. Експертиза: Редакция в рамките на националната консултация по проекта на ЮНЕСКО за етика в невротехнологиите. Национална комисия на Република България за ЮНЕСКО, 2024.
7. Накова-Манолова, А. И. Експертиза: Отчет за 2023 г. за изпълнение на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението на Република България. МТСП, 2024.
8. Накова-Манолова, А. И. Експертиза: План за 2024 г. за изпълнението на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България. МТСП, 2024.
9. Ставру, С. А. Доклад по писмена заявка: Доклад за практиката на ВКС по въпроса за саморъчното завещание. Законодателна комисия на Народното събрание, 2024.

1.5. Общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата

1.5.1. Практически дейности, свързани с работата на национални, правителствени и държавни институции, индустрията, енергетиката, околната среда, селското стопанство, национални културни институции и др. (относими към получаваната субсидия).

Сред дейностите с практически ефект, осъществявани от ИФС, следва да се отбележи:

➤ **Работата на Специализирания научноизследователски и приложен център SHARE-България** в сградата на ИФС на ул. „Сердика“ 4. Центърът е създаден на 23 юли 2019 г. в рамките на Консорциум SHARE ERIC България по Националната пътна карта за научна инфраструктура 2017–2023 г. (Споразумение № Д01-162/28.08.2018 г.) с финансовата, административната и експертната подкрепа на Министерство на образованието и науката. Специализираният научноизследователски и приложен център SHARE-България представлява национална научна инфраструктура, която позволява на български учени, експерти и публична администрация да работят с панелни количествени данни от Изследването на здравето, стареенето и пенсионирането в Европа (SHARE), също както и с ИКТ-базирани системи и модели на SHARE. Центърът предоставя възможности за обучение на студенти, докторанти и експерти за работа и анализ с панелни национални и международни данни; за обработки, изчисления и експертни анализи; за координиране, адаптиране и организиране на набирането на панелни данни в рамките на SHARE.

➤ **Алманах на Института по философия и социология - БАН, Първо издание 2024, ИФС - БАН, 2024, ISSN:3033-0602 Алманах ИФС, Издателство на БАН "Проф. Марин Дринов.** Първото издание на Алманаха на Института по философия и социология към БАН представя задълбочени анализи и емпирични данни, които са от полза за национални, правителствени и държавни институции, както и за индустрията, енергетиката, околната среда и селското стопанство. Включените в изданието аналитични текстове представят значими резултати от научно-изследователски проекти на ИФС, реализирани през 2022 и 2023 г., които имат потенциал да подкрепят законодателната власт и политическата класа в България. По-конкретно, изследванията разглеждат индустриалните отношения и социалния диалог като важни фактори за стимулиране на качествено и включващо обучение на възрастни. Алманахът също така предоставя критични рефлексии върху образованието, включително върху многомерния характер на социалната справедливост във висшето образование и възможностите за усъвършенстване на преподаването по философия и гражданско образование. Специален акцент в Алманаха са анализите на проведените през 2022-2023 г. от учени от ИФС изследвания на „икономиката в сянка“. Представят се достоверни емпирични данни за факторната детерминираност на „икономиката в сянка“, както и за различията в нагласите и отношението на българското население към „икономиката в сянка“. Представен е създаденият в тази връзка Индекс на толерантността на населението към „икономиката в сянка“. Индексът е иновативен и няма аналог нито в европейската, нито в българската практика. Алманахът подчертава значимостта на философията и социологията в разбирането и решаването на актуални социални проблеми, представяйки изследвания с практическа насоченост и обосновани препоръки за

оптимизиране на основни системи и области в българското общество.

➤ **Участието на учени от ИФС в работата на органи със съвещателен, консултативен, експертен характер и т.н. към различни държавни институции,** което е свързано с извършването на практически дейности. Като конкретни примери могат да бъдат посочени:

1. Доц. д-р Доротея Ангелова – член на Експертна група към НАОА при Министерски съвет.

2. Проф. д-р Мария Желязкова – член на: Националния съвет по социално включване към МС, на Работна група по социална икономика към МТСП, на Междуправителствена работна група за разработване на Отчет и План за Анти-бедност стратегия към МТСП и на Европейската анти-бедност мрежа, както и на European Commission, DG Clima, External Advice Mechanism of the European Climate Pact.

3. Доц. д-р Петя Илиева – член на Национална координационна група за учене през целия живот към МОН.

4. Доц. д-р Албена Накова – член на: Междуправителствена работна група по демографските въпроси към МТСП, Експертен съвет по физическо възпитание и спорт към ММС, Национална стратегическа група за изпълнение на Стратегията за развитие на професионалното образование към МОН, Работна група за разработване на Стратегия за развитие на човешките ресурси в социалната сфера към МТСП, на Академичния съвет към ВКБООН, на Комитета за наблюдение на ОП „Развитие на човешките ресурси“, Обществения съвет „Икономика на светло“.

5. Доц. д-р Алексей Пампоров – член на Комисията по предоставяне на убежище към Президента на Република България и на Академичния съвет към ВКБООН.

6. Доц. д-р Венета Петрунова – член на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към Министерски съвет.

7. Гл. ас. д-р Лилия Сазонова – член на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете към Министерски съвет.

8. Проф. д-р Стоян Ставру – член на Съвета за наблюдение по Закона за хората с увреждания и Обществения съвет към Центъра за асистирана репродукция.

9. Проф. д-р Богдана Тодорова – член на Консултативния съвет по криминология.

10. Проф. д-р Васил Киров – член на European Trade Union Institute (ETUI), на International Labour Organisation (ILO) и на Industry 5.0 Community of Practice of the European Commission.

11. Проф. д-р Иванка Райнова – член на Innovethic EU.

12. Доц. д-р Силвия Серафимова – член на NetIAS (Network of European Institutes for Advanced Studies).

13. Проф. д-р Светла Колева – член на Международна франкофонска социологическа асоциация/AISLF.

14. Проф. д-р Валентина Миленкова – член на Постоянна Научно-експертна Комисия по обществени науки към ФНИ и на Академичния съвет към ЦО-БАН.

15. Доц. д-р Люба Спасова – член на Ulysseus European University RADAR Observatory и на Междуправителствен съвет на МОСТ към ЮНЕСКО.

16. Доц. д-р Мариана Тодорова – член на ENISA (European Agency of Cybersecurity) European Union.

17. Доц. д-р Благовеста Николова – член на European Research Executive Agency и

на European Health and Digital Executive Agency.

18. Гл. ас. д-р Петя Климентова – член на HomeNet International Gender Committee.

19. Гл. ас. д-р Александра Трайкова – член на Междуправителствен комитет по биоетика на ЮНЕСКО.

20. Д-р Николай Янев – член на Тематична работна група за разработване на „Оперативна програма за наука и образование“

21. Доц. д-р Николай Михайлов – член на Временна научно-експертна комисия „Хуманитарни науки“ към ФНИ.

1.5.2. Проекти, свързани с общонационални и оперативни дейности, обслужващи държавата и обществото, финансирани от национални институции (без Фонд „Научни изследвания“), програми, националната индустрия и пр.

През 2024 г. учени от ИФС чрез свои колективи продължиха да работят по научно изследователски проекти, които пряко обслужват или подпомагат работата на държавни и неправителствени органи. Сред тези проекти могат да бъдат посочени:

➤ **Проект „Европейско социално изследване за България, обект от НПКНИ“** (Национална пътна карта за научна инфраструктура, финансиран от МОН, 2017–2029, ръководител проф. д-р Емилия Ченгелова. Това е най-мащабният и авторитетен научно изследователски проект на Европейската Комисия и Европейската фондация за наука. Изследването събира изключително широк кръг от мнения, оценки и представи на пълнолетното население по всички основни социално икономически въпроси, което е основа за задълбочени анализи върху социално икономическия дневен ред в българското общество. Тъй като изследването се провежда веднъж на всеки две години, това позволява да се улови динамиката и промяната в живота и битата на хората, като в съответствие с очертаващите се проблемни зони се предприемат коригиращи политики и мерки.

➤ **Проект „Изследване на здравето, остаряването (старееенето) и пенсионирането в Европа – SHARE“** (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe), Национална пътна карта за научна инфраструктура, финансиран от МОН, 2020–2024, ръководител доц. д-р Екатерина Маркова. Изследването на здравето, старееенето и пенсионирането в Европа – SHARE, е европейска изследователска инфраструктура за проучване на въздействието на здравни, социални, икономически и екологични политики през целия живот на европейските граждани. През изминалите години SHARE многократно доказва своята значимост като в десетата си вълна реагира бързо и създаде две телефонни проучвания (Corona Survey 1 и 2). Публикуваните данни позволяват на изследователите да проучат въздействието на пандемията върху икономическото положение, социалните взаимоотношения и здравето на хората. Освен това последиците от демографските промени в застаряващите общества в Европа стават драматични с пенсионирането на бейби бумърите. Ето защо са необходими панелните лонгитудинални данни на SHARE, сравнителните изследвания между държавите и изследвания с перспектива на жизнения цикъл, за да се проучи как хората се справят с променящия се свят.

➤ **Проект „ЛИО: Глобално гражданство и ключови компетентности: Лаборатория за иновативно обучение“**, с ръководител проф. дфн Веселин Петров, 2024-2027 (Финансирано от МОН). Проектът цели постигане по-висока ефективност на образователния процес и осигуряване на повече време за социализация на учениците в училище. В него е предвидено създаване на лаборатория за иновативно обучение, в която да се прилага един по-холистичен образователен подход, да се създават повече междупредметни връзки и да развива различни знания, умения и компетентности. Дейностите по проекта включват: обучаване на учители, подготовка на учебни помагала и интерактивни уроци, менторска програма, експериментални училища.

➤ **Проект „Оценка на социално-икономическото въздействие на проучването, добива и преработката на критични и стратегически суровини“**, с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, 2024-2029 (Финансирано от МОН). Проектът е част от Национална научна програма "Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие". Програмата се изпълнява от Консорциум от 14 партньори - институти от БАН и два университета. Новата национална програма залага на активизиране дейностите по отношение на добива и използването на критични и стратегически суровини, което от своя страна предполага извършването на специфични изследователски и информационни популяризираци дейности, чрез които да се изгради достатъчно широка и адекватна информационна култура, в рамките на която хората да осъзнават потребностите от критични и стратегически суровини, както и ползите (икономически, социални, екологични) за обществото. Ролята на ИФС в програмата е да извърши оценка на социално-икономическото въздействие и чрез систематизирани изследвания на експертни мнения, регулаторната рамка и представителни изследвания на обществените нагласи, представи и настроения, установи народопсихологическия и социетален фон, в контекста на който ще протичат добива и приложението на критични и стратегически суровини.

2. РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА ИФС ПРЕЗ 2024 г.

През 2024 г. се наблюдава увеличение на общия брой текущи проекти до 49, което представлява увеличение с 6 проекта в сравнение с 2023 година и се дължи на по-високия брой изпълнявани проекти с финансиране от Рамковата програма на ЕК и по оперативни програми на МОН.

Запазва се броят на проектите, финансирани от бюджетната субсидия съгласно вътрешно-институционални договори – 16, при отново 16 през 2023 г., 17 през 2022 г. и 12 през 2021 г. В същото време, поради по-високия общ брой проекти, делът на проектите, финансирани от бюджетна субсидия продължава да пада и е под една трета от общия брой, което говори за стабилна тенденция към търсене на външни източници на финансиране на научните изследвания.

Макар и с лек спад през последните две години, се запазва традиционно високият дял на проектите с финансиране от Фонд „Научни изследвания“ – през 2024 г. учени от ИФС са работили по 10 проекта, финансирани от ФНИ, спрямо отново 10 през 2023 г., 11 през 2022 г., 14 през 2021 г.). В конкурса „Фундаментални научни изследвания 2024“ два нови проекта получиха финансиране, с което бе утвърден авторитета на ИФС като академична институция с висок капацитет за фундаментални научни изследвания.

В същото време спечелените проекти с международно финансиране показват стабилно увеличение през последните години. В областта на международното сътрудничество учени от ИФС са работили по 14 проекта, финансирани от Европейската комисия – 4 по РП „Хоризонт 2020“ и 5 по РП „Хоризонт Европа“, заедно с още 5, финансирани от други програми на ЕК и други международни програми и фондове. Този брой отразява постепенното нарастване на експертното участие на учени от ИФС в международни проекти: за сравнение броят на проектите в тази категория е бил съответно 5 и 5 през 2023 г., 5 и 4 през 2022 г., 5 и 3 през 2021 г. и 3 и 4 през 2020 г. В ИФС се работи и по два големи и значими международни проекта, които са финансирани от Националната пътна карта за научна инфраструктура, както и по 3 значими проекта, финансирани през оперативни програми на МОН. В рамките на програмата за междуакадемично сътрудничество (ЕБР) се запазва броят на проектите, по които работят учените от ИФС - общо 5 проекта.

Общият брой на публикациите на учени от ИФС също се увеличава, което показва активен научен принос и значими академични резултати. Налице е съществен ръст в броя на монографиите – общо 27 монографии през 2024 г. (на фона на едва 4 монографии през 2023 г.), като от тях 12 монографии са в реномирани международни издателства. Публикациите в категории “Q” в WoS и Scopus също отбелязват увеличение и през 2024 г. са 41 (в сравнение с 37 през 2023 г.), което е индикатор за повишаване на качеството на изследванията и усъвършенстване уменията на учените от ИФС да представят в публикационното пространство своите изследвания.

2.1. Най-значимо научно постижение за 2024 г.

Мултифакторна теория за факторната детерминираност на "икономиката в сянка"

Конструирана е иновативна **Мултифакторна теория за факторната детерминираност на "икономиката в сянка"**, която няма аналог в европейската и в българската изследователска практика. Теорията е разработена в рамките на проект: „Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“ и подходи за ограничаването ѝ в българското общество“ (Договор КП-06-Н35/9 от 18.12.2019 г.), финансиран от Фонд „Научни изследвания“ и реализиран от екип под научното ръководство на проф. дсн Емилия Ченгелова. В рамките на разработената иновативна Мултифакторна теория за „икономиката в сянка“ са реализирани следните приноси с научно-теоретичен характер:

1. **Изведени са седем групи фактори, обединени в две големи категории – ендогенни и екзогенни фактори**, които са приложени за първи път в българската изследователска практика и са събрани емпирични данни за относителните тегла на 49 различни фактори.

2. **Разработена е цялостна нова концепция за „икономиката в сянка“** от гледна точка на **социално груповите различия в нагласите и отношението на различните социални групи** към сенчестите икономически практики, различната степен на толериране от тяхна страна на „икономиката в сянка“ и различната степен на готовността им за участие в сенчести икономически практики.

3. Изведени са **типичните проявления на „икономиката в сянка“** при различните генерации и са ранжирани типичните за всяка генерация сенчести практики; конструирани са модели на присъствие на сенчестите икономически практики в бита и душевността на трите основни генерационни групи: 1) младите хора 15-35 г., 2) населението между 36 и 55 г., 3) населението над 55 г.

4. **Идентифицирани са мотивите на представителите на различните социални групи за толериране и участие в сенчести икономически практики** и на тази основа са конструирани интерпретационни модели за **обяснение на високите нива на толерантност на съвременния българин към „икономиката в сянка“**.

5. **Конструиран е Индекс на толерантността на населението към „икономиката в сянка“ (Shadow Economy Tolerance Index)**, накратко Индекс SETI, който стъпва изцяло на емпирични данни, събрани със социологически инструментариум и **няма аналог нито в европейската, нито в българската практика**. На базата на собствени изследвания в рамките на реализирания проект са направени четири изчисления на Индекса SETI: 1) общо за населението в България, 2) за младите хора 15-35 г., 3) за населението между 36 и 55 г. и 4) за населението над 55 г. Изчисляването на Индекса SETI (което се планира да бъде веднъж на две години) има висока приложимост за управленски цели, тъй като разкрива различията в оценките и поведенческите модели на различните възрастови групи от населението и е основа за конструирането на адекватни и работещи политики за ограничаване и превенция на „икономиката в сянка“.

Изведените научно-теоретични приноси са реализирани в рамките на две колективни публикации:

- Ченгелова, Е., А. Накова, Св. Александрова, А. Герганов. 2024. Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“. Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, ISBN 978-619-245-409-8, 484 страници.
- Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“: емпирично изследване, резултати, интерпретации и препоръки за политики . 2024. Сборник доклади от

Национална конференция. Академично издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“. ISBN 978-619-245-413-5 (print) , ISBN 978-619-245-414-2 (online).



• **Илюстрация 1:** Колективната монография „Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“ (в ляво) и сборникът с доклади от конференция „Факторна детерминираност на „икономиката в сянка“: емпирично изследване, резултати, интерпретации и препоръки за политики (в дясно)

2.2. Най-значимо научно-приложно постижение за 2024 г.

Процесуален подход в образованието. Развиване на ключови компетентности чрез философия и гражданско образование (теория и практика), 2024 г., София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, ISBN 978-619-245-420-6, с. 350, с авторски колектив от представители от четири секции на Института: проф. ем. дфн Веселин Петров, гл. ас. д-р Веселина Качакова, доц.д-р Силвия Борисова, гл. ас. д-р Лина Георгиева, гл. ас. д-р Мартин Иванов, гл. ас. д-р Петя Климентова, гл. ас. д-р Радостина Минина, както и участници от СУ „Св. Кл. Охридски“ – гл. ас. Евелина Варджийска и ас. Анна Върбанова.

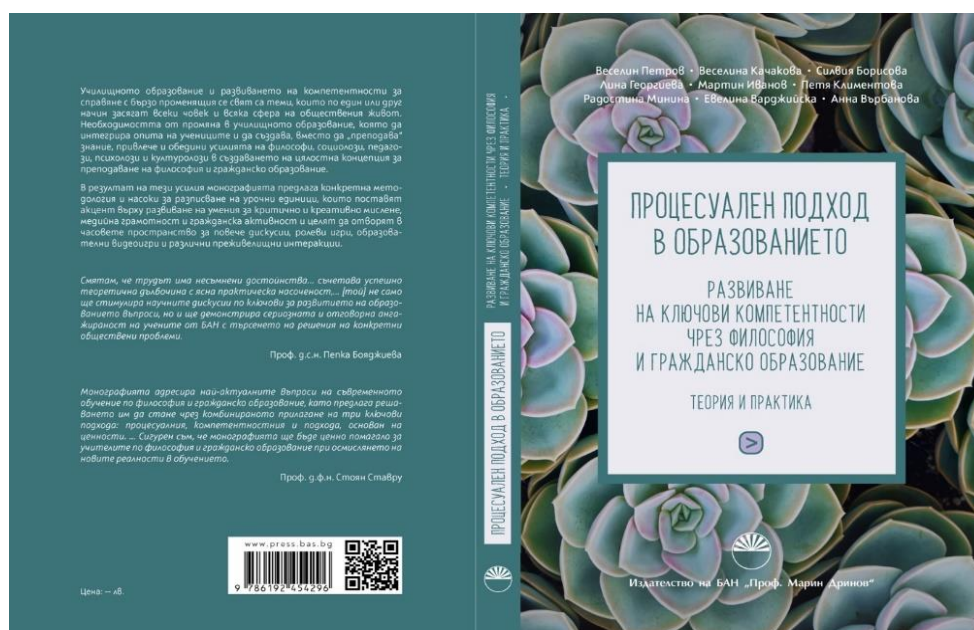
Трудът е пионерски у нас и представлява съчетание, от една страна, на задълбочено теоретично изследване, обосноваващо предимствата на процесуално-философската методология на теорията на образованието, и практическо приложение на развитата теория, което има реален принос към образованието у нас, от друга – несвеждащо се към мъртво и инертно знание, а съдействащо за развитието на компетентностния образователен подход, в синхрон с ценностно-ориентирания, личностния, преживелищния, интерактивния и редица други актуални подходи с грижа към хармоничното личностно разгръщане на учениците. В този смисъл трудът е полезен както за изследователи в полето на теория на образованието, така и за практикуващи учители, възпитатели и студенти, подготвящи се за бъдещи преподаватели, а също и за самите ученици в гимназиален етап.

Като продължение на представената монография, екипът спечели и тригодишен

проект, финансиран от МОН по Програма „Образование с наука“, на тема „Глобално гражданство и ключови компетентности: Лаборатория за иновативно обучение“ за общата сума от 151 264 лв. Вече тече първата година от изпълнението на проекта.

Монографичният труд е представен неколккратно в общественото пространство не само у нас, но и в чужбина сред специалисти от Австрия, от Китай (където проф. Петров представи монографията и дейността на екипа на два научни форума в различни градове и университети), а също сред специалисти от САЩ, участващи във форумите. Всички те горещо одобриха и подчертаха ползността на направеното дотук от авторите за подобряване на средното образование у нас, както и по посока на добри методологически и образователни практики в глобален план.

Колективният труд обединява философи и социолози от ИФС около теми, свързани с образованието, и има теоретична и практическа насоченост, получи медийно внимание и допринесе за добрия имидж на ИФС, с което допълнително заслужава приза за най-доброто научно-приложно постижение на ИФС за 2024 г.



Илюстрация 2: Колективната монография „Процесуален подход в образованието. Развиване на ключови компетентности чрез философия и гражданско образование (теория и практика)“, 2024 г., София: Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, ISBN 978-619-245-420-6, с. 350

3. МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ИФС

През последните няколко години се отчита **стабилен напредък в развитието на международното сътрудничество на ИФС**, като основните насоки и политики се фокусират върху укрепването на партньорствата с водещи научни институции и участие в международни изследователски програми. Състоянието на международното сътрудничество и през 2024 г. се запазва добро, с увеличен брой проекти, финансирани от рамкови програми на ЕС и други международни организации, което свидетелства за нарастващото доверие и признание към звеното. Перспективите за бъдещо сътрудничество са обнадеждаващи, с планирани инициативи за разширяване на съществуващите мрежи и инициране на нови проекти, което ще позволи на ИФС да продължи да играе важна роля в глобалната научна общност.

3.1. В рамките на договори и спогодби на ниво Академия

В ИФС има утвърдена традиция да се работи успешно по проекти в рамките на договори и спогодби на ниво Академия. И през тази година обаче се запазва тенденцията към постепенно намаляване броя на тези проекти, поради недостатъчното финансиране. През 2024 г. проектите по ЕБР са 5 (както и през предходните две години) с академични институции от Полша, Румъния, Китай и Турция. Част от текущите проекти са продължение на предишни проекти, което свидетелства, че работата по тях създава трайно научно сътрудничество.

По линия на ЕБР през 2024 г. са изпълнявани следните проекти:

1. *„Картографиране на масмедийните репортажи за науката в България и Турция: автоматизиран мониторинг на индикаторите на научната култура от лонгитюдна и межкултурна перспектива“* с **Университет Билги, Истанбул.** 2021–2024. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Мартин Йорданов Иванов.

2. *„Public narratives and attitudes towards refugees and migrants. Comparative analysis Romania-Bulgaria“* с **Института по социология на Румънската академия.** 2023–2025. Ръководител на българския екип – проф. дфн Богдана Тодорова.

3. *„Употреби на темите джендър и сексуалност в практиките за социален контрол в България и Полша“* с **Института по философия и социология на Полската академия на науките.** 2024–2025. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Шабан Даракчи.

4. *„Сравнително изследване на качеството на живот на младежите в Китай и България от гледна точка на общия просперитет“* с **Института по социология на Китайската академия на науките.** 2024–2025. Ръководител на българския екип – доц. дсн Албена Накова-Манолова.

5. *„Логически модели и модели на изкуствен интелект в концептуалното инженерство“* с **Институт по философия и социология, Полска академия на науките.** 2024–2025. Ръководител на българския екип – доц. д-р Доротея Ангелова.

3.2. В рамките на договори и спогодби на институтско ниво

Особено внимание заслужава дейността на ИФС по международни проекти, които получават финансиране от различни фондове на ЕС и Европейската комисия, както и от международни образователни, научни и изследователски програми като Еразъм+. Сред тях по **Рамковата програма за наука и иновации на ЕК през 2024 г.** се изпълняват цели 9 проекта:

1. EFUA: European Forum for a Comprehensive Vision on Urban Agriculture. 2020–2024. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Дона Пикард. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт 2020“.
2. COCOREADO: Connecting Consumers and producers to REbalance farmers' position through AmbassaDOrs trainings. 2020–2024. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Светла Стоева, 2020–2024. Финансиран от ЕК по Рамкова програма Програмата „Хоризонт 2020“.
3. MILIEU: Women, Disability, and Inclusion – Scientific Excellence in Bulgaria. 2019–2024. Ръководител на българския екип – доц. д-р Люба Спасова. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт 2020“.
4. Skills2Capabilities: Matching Skills: Capabilities, Organisations and Institutions. 2023–2025. Ръководител на българския екип - доц. д-р Петя Илиева. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт Европа“.
5. Общности на грижата. 2024–2026. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Мартин Йорданов Иванов. Финансиран от ЕК по програмата "Дунав".
6. SkillMeET: Skills for Labour Markets in the green and digital Transition. 2024–2026. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров. Финансиран от ЕК по Рамкова програма „Хоризонт Европа“.
7. SONYA: The role of SOcial ecoNomY in Addressing social exclusion. 2024–2028. Ръководител на българския екип - доц. д-р Габриела Йорданова. Финансиран от ЕК по рамкова програма „Хоризонт Европа“.
8. Infra4NextGen: Providing research infrastructure services to support Next Generation EU. 2024–2028. Ръководител на българския екип – проф. д-р Румяна Стоилова. Финансиран от ЕК.
9. FoodCityBoost: Growing Together: Cultivating A Sustainable Future Across Europe's Urban Landscapes. 2024–2028. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Дона Пикард. Финансиран от ЕК.

Освен по Рамковата програма, в ИФС се работи и по международни проекти, **финансирани по други програми на ЕК и други международни програми**. Като пример могат да бъдат посочени:

1. EUROFOUND - Национален кореспондент за България на Eurofound (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions). 2022–2026. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров. Финансиран от ЕК, фонд EUROFUND.
2. AgroDigiRise: Unlocking the innovative potential of the South Central Region of Bulgaria in the agricultural sector. 2022-2025. Ръководител на българския екип - гл. ас. д-р Светла Стоева. Финансиран от ЕК по Програма „Цифрова Европа“.
3. BROADVOICE: Broadening the spectrum of employee voice in workplace innovation. 2023-2025. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров, Финансиран от ЕК.
4. CEECAW: Challenges for Organising and Collective Bargaining in Care, Administration and Waste Management sectors in Central Eastern European Countries. 2023-2025. Ръководител на българския екип - проф. д-р Васил Киров. Финансиран от ЕК.

5. AIVET: Developing AI tools for sharing intelligence on the local labour markets of VET graduates. 2023–2026. Ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Светломир Здравков. Финансиран от ЕК по програмата Erasmus+.

Специално следва да се отбележи участието на ИФС в два международни проекта, които се **финансират от МОН в рамките на Националната пътна карта за научна инфраструктура**:

1. *ESS* Европейско социално изследване, с ръководител с ръководител проф. д-р Емилия Ченгелова, 2018–2024 (МОН – НПКНИ).

2. *SHARE ERIC* Bulgaria, Консорциум за научна инфраструктура от НПКНИ „Изследване на здравето, остаряването (стареенето) и пенсионирането в Европа – SHARE“ (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe), ръководител на българския екип доц. д-р Екатерина Маркова, 2020–2023.

Освен всичко изброено дотук, през 2024 г. общо 37 учени от ИФС участват и в лично качество с експертна функция в 73 международно и национално финансирани проекти по линия на Рамковите програми на ЕС, други европейски и международни програми и фондове, Оперативни програми на Структурните фондове, различни министерства и ведомства, което свидетелства за трайно нарастване на престижа на учените от ИФС, като представители на една международно и национално видима институция.

3.3. Най-значим международно финансиран проект

SkiLMeeT: Skills for Labour Markets in the green and digital Transition

Умения за пазари на труда в цифровия и зелен преход

Ръководител на българския екип: проф. д-р Васил Киров

Екип: проф. д-р Румяна Желева, доц. д-р Петя Илиева-Тричкова, д-р Багрян Маламин, докторант Мина Костова, Диана Ненкова

Период на изпълнение: 11.01.2024 – 11.01.2027

Уебсайт: <https://skilmeet.eu>

Проектът си поставя три основни цели:

- 1) Генериране на данни и показатели, които количествено оценяват обема на липсата на трудови ресурси и несъответствие на уменията в Европа;
- 2) Изследване на факторите, водещи до тези пропуски и липси, с фокус върху дигиталната и зелената трансформация;
- 3) Анализирание и идентифициране на пътища за намаляване на липсата на умения и несъответствието.

SkiLMeeT развива познанието за това как могат да бъдат постигнати основните цели на работната програма: обучаване на работната сила с изискваните умения, успешно насърчаване на необходимото преквалифициране и повишаване на квалификацията на работната сила и, накрая, реализиране на пълния потенциал на дигиталната и зелената трансформация за цяла Европа. За постигане на тези цели, SkiLMeeT се базира на междудисциплинарен и трансдисциплинарен подход, комбинирайки количествени и качествени методи.

Екипът на ИФС, воден от проф. дсн Киров, започва изследвания на случаи за въздействието на повишаването и преквалификацията върху преходите на уменията, използвайки като пример професии, при които има значителни липси на трудови ресурси и умения (като медицински сестри, софтуерни инженери или заварчици) в шест европейски страни. Българският екип ръководи усилията за взаимодействие с общността на заинтересованите страни на европейско и национално равнище, за да се адресират специфичните нужди и очаквания на социалните партньори на европейско равнище с цел максимизиране на актуалността и влиянието на проекта. През 2024 в Брюксел бе проведена Кръгла маса с представители на Европейската комисия и европейските секторни работодателски и синдикални организации, модерирана от проф. дсн Васил Киров.



Илюстрация 3: Откриващата работна среща на SkiLMeeT в Лайден, Холандия



Илюстрация 4: Кръгла маса на SkiLMeeT в Брюксел, Белгия, октомври 2024



Илюстрация 5: Семинар на SkiLMeeT в Брюксел, декември 2024

4. УЧАСТИЕ НА ИФС В ПОДГОТОВКАТА НА СПЕЦИАЛИСТИ

Ключов аспект в усилията на ИФС за подготовка на специалисти е обучението на докторанти по акредитираните докторски програми, които обхващат всички философски дисциплини, социология и наукознание – общо 12 докторски програми (ДП).

През 2024 г. акредитирани за следващ период са 4 докторски програми – ДП „Философия на религията и религиознание“, ДП „Естетика“, ДП „Етика“ и ДП „Философия на историята“. В момента са в процес на акредитация и на 7 други докторски програми, които очакват оценка от НАОА – ДП „Философия на културата, политиката, правото и икономиката и антропология“, ДП „Онтология и епистемология“, ДП „Теория на познанието“, ДП „Логика“, ДП „История на философията“, ДП „Съвременни философски учения“ и ДП „Философия на науката“. През 2025 г. предстои акредитация и на ДП „Социология“.

Към 1 януари 2024 г. в ИФС има зачислени общо 23 докторанта, от които 14 редовни, 7 задочни и 2 на самостоятелна подготовка. През отчетния период са зачислени общо 13 докторанта, 8 в редовна, 4 в задочна и 1 в самостоятелна форма на обучение. Отчислени през 2024 г. са 7 докторанта – 3 редовни, 2 задочен и 2 на самостоятелна подготовка, от които с право на защита са отчислени 6. Защитили през 2024 г. са 5 докторанта. **Към 31 декември 2024 г. зачислените докторанти са общо 29, от които 19 редовни, 9 задочни по държавна поръчка и 1 на самостоятелна подготовка.**

През изминалата година, продължи установената вече практика за **подкрепа на младите учени**. През 2024 г. бяха проведени 2 конкурса по програмата на МОН - МУПД и бяха назначени 2 млади учени и 6 постдокторанти с научни ръководители от института. През 2024 г. стартира и програма за подпомагане на специалисти и постдокторанти, финансирана от ПВУ, като по нея финансиране спечелиха 2 проекта на постдокторанти.

През 2024 г. учени от ИФС са преподавали в 17 висши училища и научни институции в България и чужбина, сред които: СУ „Св. Кл. Охридски“, УНСС, ПУ „Паисий Хилендарски“, ЮЗУ „Неофит Рилски“, НБУ, НХА, НСА „Васил Левски“, Военна академия „Г. С. Раковски“, ТУ – София, Русенски университет „Ангел Кънчев“, а така също и: Sciences Po Paris, 1er cycle Européen – Europe centrale et orientale de Sciences Po à Dijon, Charles University, Complutense University of Madrid, Catholic University Washington DC, Uniwersytet Warszawski. Учени от ИФС са водили курсове и към Докторантското училище на ЦО – БАН. През 2024 г. учени от ИФС са изнесли общо 88 лекционни и специализирани курса (при 91 за 2023 г., 77 за 2022 г. и 66 за 2021 г.), които са водени от 38 лектора (при 34 за 2023 г., 32 за 2022 г. и 30 за 2021 г.) с обща продължителност 2845 учебни часа. Проведени са също така и 957 учебни часа упражнения и семинари, разпределени в общо 25 курса. Освен това 20 учени от института са взели участие в 28 различни изпитни комисии в 4 научни институции.

Тези данни са индикация за значителния потенциал и принос на учените от ИФС в подготовката на специалисти в цялата страна, както и свидетелство за тяхната висока експертиза и признание в академичната общност.

5. ИНОВАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ИФС И АНАЛИЗ НА НЕЙНАТА ЕФЕКТИВНОСТ

5.1. Осъществяване на съвместна иновационна дейност с външни организации и партньори, вкл. поръчана и договорена с фирми от страната и чужбина

Иновационната дейност на ИФС се реализира основно в сферата на социалните иновации – намирането на нови решения на социални проблеми, които са по-ефективни и устойчиви в сравнение с възприетите към момента. Като съществен принос в това отношение може да се разглежда:

1. Създаването на обща рамка и разбиране на градското земеделие в Европа чрез изпълнението на проект **EFUA – European Forum for Urban Agriculture**. За целта проектът си поставя няколко свързани задачи, първата от които включва идентифицирането и събирането на съществуващи изследвания и публикации в областта на градското земеделие, както и оценка на липсващите данни. Това ще помогне за формулирането на рамка, описваща видовете градско земеделие, техните ползи, предизвикателства и рискове за развитие. Втората задача е свързана със събирането и анализа на добрите практики и управление на градското земеделие в Европа, което обхваща неговото планиране и поддържане в социален, икономически и политически контекст. Третата задача е формулирането на насоки за бъдещите политики на Европейския съюз на ниво град за следващите две десетилетия, базирайки се на по-добро разбиране на тези практики.

Практическите приноси на проекта включват участие на членове на ИФС в работни групи за подкрепа на Столична община с предложения за промени в нормативната уредба, регулираща градското земеделие. Проектът също така организира международна конференция, която събра експерти и учени от единадесет страни. Конференцията доведе до разработването на Декларация за развитието на градското земеделие в Европа, която ще бъде представена на Европейския парламент.

2. Прилагането на социалните иновации на работното място (*workplace innovation*) е в центъра на подхода на проекта **“Broadening the spectrum of employee voice for workplace innovation – BroadVoice”**, финансиран от Европейската комисия и координиран от италианската организация ADAPT – Association for International and Comparative Studies in the field of Labour Law and Industrial Relations. Проектът цели да проучи и подпомогне ролята на представителите на работниците и институциите в областта на индустриалните отношения (по-специално колективното договаряне, съвместното определяне, консултациите) за насърчаване, регулиране и прилагане на иновации на работното място чрез пряко изразяване на мнението на работниците в Европа.

3. Създаването на нови услуги и надеждни данни за изпълнение на Плана за възстановяване и политики за младите хора в ЕС чрез програмата "Следващото поколение в Европа" и проект **INFRA4NEXTGEN**. Проектът е координиран от Консорциума за европейска научноизследователска инфраструктура на Европейското социално изследване (ESS ERIC) и включва ключови партньори като CESSDA ERIC, Европейското изследване на ценностите (EVS) и Програмата за поколенията и равенството между половете (GGP). Проектът обединява 25 академични институции и

университети от цяла Европа, с цел разработването на индикатори и анализ на данни във всички основни социални области на интерес. Ролята на ИФС е водеща в ключовите области равенство, сигурност и дигитализация.

4. Създаване на иновативни решения за анализ на уменията на местно ниво в рамките на проект „**Разработване на инструменти с изкуствен интелект за споделяне на информацията относно местните трудови пазари на завършилите професионално образование и обучение**“. Финансиран от програмата „Еразъм+“, проектът се реализира в София, Виена и Барселона за период от 36 месеца. Чрез обединяване на местни бази данни, използване на изкуствен интелект и социологически изследвания, проектът генерира ценна информация за структурирането на уменията, което ще подпомогне специалистите в сферата на пазара на труда и образованието да вземат по-информирани решения. Методологията на проекта включва провеждане на интервюта и фокус групи. Резултатите от проекта включват доклади, прототипи на AI инструменти и методологически протоколи, които да улеснят разбирането на местната информация за професионалното образование и обучение.

5. Разработване и подпомагане на интеграцията на научни и иновационни практики в средното образование чрез проект *ЛИО: Глобално гражданство и ключови компетентности: Лаборатория за иновативно обучение*, част от НП „Образование с наука“ на МОН. Проектът цели да създаде лаборатория за иновативно обучение, където чрез холистичен подход и междупредметни връзки се развиват знания и умения. Предвидени са обучения за учители, заснемане на интерактивни уроци и създаване на учебни помагала за развитие на глобална компетентност и меки умения. Инициативите ще обогатят образователната среда чрез летни школи и съвместни проекти с други институции, като същевременно предлагат менторска програма за ученици.

5.2. Извършен трансфер на технологии и/или подготовка за трансфер на технологии по договор с фирми; данни за полученото срещу това заплащане; данни за реализираните икономически резултати във фирмите (работни места, печалба, производителност, дял на новите продукти в общия обем на продажбите и т.н.).

Трансферът на технологии не е в предмета на дейност на Института по философия и социология. През 2024 г. няма сключени договори за трансфер на технологии с фирми.

6. СТОПАНСКА ДЕЙНОСТ НА ИФС

6.1. Осъществяване на съвместна стопанска дейност с външни организации и партньори /продукция, услуги и др., които не представляват научна дейност на Института/, вкл. поръчана и договорирана с фирми от страната и чужбина

Няма такава дейност.

6.2. Отдаване под наем на помещения и материална база

ИФС не отдава помещения под наем.

6.3. Сведения за друга стопанска дейност

Няма друга стопанска дейност.

7. КРАТЪК АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ИФС ЗА 2024 Г.

Изминалата 2024 година, подобно на предходните години, започна с ограничен бюджет, което наложи строги икономии. Благодарение усилията на Ръководството и проявеното разбиране от страна на колектива бе осъществено увеличение на основните заплати на целия състав, съгласно препоръките на ОС на БАН, като по-значително бяха увеличени заплатите на младите учени в института. Планираното израстване на академичния състав беше реализирано.

Към края на годината ИФС няма непогасени задължения и разсрочени плащания.

Всичко това е постигнато благодарение на политиката на разумно разходване на средствата и на спечелените средства от научни фондове (национални и европейски), от програми за подпомагане (напр. МУПД, ПВУ) и активната работа на учените по търсене на нови източници на средства за издръжка на Института.

През 2024 година екипи от ИФС работиха по новоподписани и по подписани в предходни години договори с международни финансиращи институции като **общо финансирането по международни проекти за 2024 г. е в размер на 1225370.95 лв.** Движението на средствата по тези договори е както следва:

1. Проект *EUROFOUND* с ръководител проф. дсн Васил Киров е постъпило финансиране в размер на **55612,07 лв.** на 4 транша.
2. По проект *SKILLS2CAPABILITIES: Matching Skills: Capabilities, Organisations and Institutions*, ръководител на българския екип доц. д-р Петя Илиева-Тричкова, е получено финансиране в размер на **29744,75 лв.**
3. По проект *COCOREADO: Connecting consumers and producers to rebalance farmers' position*, ръководител на българския екип гл. ас. д-р Светла Стоева са върнати средства на водещата организация в размер на **72710.58 лв.**
4. По проект *SkiLMeeT: Skills for Labour Markets in the green and digital Transition*, с ръководител проф. дсн В. Киров е получено финансиране в размер на **231674,19 лв.**
5. По проект *BEYOND 4.0: Inclusive Futures for Europe BEYOND the impacts of Industrie 4.0 and Digital Disruption* с ръководител проф. дсн В. Киров, са получени **71176,74 лв.** Средствата са използвани за връщане на получения от БАН заем.
6. По проект *VS /2021/ 0208* с ръководител проф. ем. дсн П. Бояджиева са възстановени средства в размер на **12698,72 лв.**
7. По проект *FoodCityBoost: Growing Together: Cultivating A Sustainable Future Across Europe's Urban Landscapes*, с ръководител гл. ас. д-р Дона Пикард, са получени средства в размер на **119039,70 лв.**
8. По проект *AIVET: Developing AI tools for sharing intelligence on the local labour markets of VET graduates*, с ръководител гл. ас. д-р Светлазар Здравков са получени средства в размер на **49286,92 лв.**
9. По проект *MILIEU: Women, Disability, and Inclusion – Scientific Excellence in Bulgaria*, с ръководител доц. д-р Люба Спасова са преведени **262753.53 лв.** Сумата е използвана за връщане на заем на БАН и за превод към партньори в Италия и Испания.
10. По проект *Infra4NextGen: Providing research infrastructure services to support Next Generation EU*, с ръководител проф. дсн Румяна Стоилова са преведени **80483.64 лв.**

11. По проект EFUA *European Forum for a Comprehensive Vision on Urban Agriculture*, с ръководител гл. ас. д-р Дона Пикард са получени средства в размер на **64637,38 лв.**

12. По проект *SONYA: The role of SOcial ecoNomY in Addressing social exclusion*, с ръководител доц. д-р Габриела Йорданова са получени средства в размер на **293500,94 лв.**

13. По проект *Общности на грижата*, с ръководител гл. ас. д-р Мартин Иванов са получени средства в размер на **27472,95 лв.**

Продължи активната работа и по реализирането на проекти с национално финансиране. **Общо получено финансиране от НФ, ФНИ, МОН, МРРБ и др. е в размер на 606022,66 лв.** Движението на средствата по тези договори е както следва:

1. Проект *Местните празници: ресурс на локалните общности за справяне с кризи*, с ръководител проф. дсн Мая Келиян, 2020–2023, Договор с ФНИ № 45/5 - Представен е отчет във ФНИ, предстои връщане на остатъка от средства по договора.

2. Проект *Обществен капацитет за справедлив зелен преход*, с ръководител проф. дсн Мария Желязкова, 2021–2024, Договор № КП 06-Н55/13 - продължават дейностите по втори етап на проекта.

3. Проект *Личностни и институционални стратегии за превенция и управление на рисковете: специфики и детерминанти*, с ръководител проф. дсн Анна Мантарова, 2021–2024, Договор № КП 06-Н55/9 с ФНИ – продължават дейностите по втори етап на проекта.

4. Проект *Дигитално разделение и социални неравенства: равнища, актьори и взаимодействия*, с ръководител проф. дсн Румяна Стоилова, 2021–2024 Договор №КП 06-Н55/16 с ФНИ продължават дейностите по втори етап на проекта.

5. Проект *Образите на науката в дигиталния свят: между социалните мрежи и интернет медиите*, с ръководител гл. ас. д-р Мартин Иванов, 2021–2024, Договор № КП 06-Н55/6 с ФНИ– продължават дейностите по втори етап на проекта.

6. Проект *Качество на живот и благополучие в контекста на професионалните общности и тяхната активност*, с ръководител доц. дсн Албена Накова, 2023–2027, Договор № КП 06-Н 80/2 от 07.12.2023г. - получил финансиране за първи етап, проектът продължава.

7. Проект *Актуални аспекти на интеграцията на работниците от страните извън европейския съюз в България*, с ръководител проф. дсн Румяна Желева, 2024-2027, Договор с ФНИ № КП 06-85/15 с ръководител проф. Желева - получил финансиране в размер на **100300 лв.**

8. Проект *Новите форми на заетост и развитието на дигитални умения: ключови фактори за успешното интегриране на NEETs младежите на пазара на труда*, с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, 2024-2027 (Фонд „Научни изследвания“), Договор с ФНИ №КП 06 Н 85/12 - Получил финансиране в размер на **161000 лв.**

9. По проект *ESS: Европейско социално изследване*, с ръководител с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова, (МОН – НПКНИ) е подписано Споразумение за 2023-2024 година. Получено е допълнително финансиране от УНСС в размер на **67000 лв.**

10. По проект *SHARE ERIC Bulgaria: Консорциум за научна инфраструктура от НПКНИ „Изследване на здравето, остаряването (старееенето) и пенсионирането в*

Европа – SHARE“ (*Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe*), с ръководител доц. д-р Екатерина Маркова – продължава работа и е подписано Споразумение за 2023-2024 година. Получил финансиране в размер на **285180 лв.**

11. Договор с ФНИ за финансиране на Научна периодика – спечелено финансиране за списание „Философски алтернативи“ в размер на **10000 лв.**

12. Договор с ФНИ за финансиране на Научна периодика – спечелено финансиране за списание „Balkan Journal of Philosophy“ в размер на 8000 лв.

13. Възстановени остатъци от приключили договори към ФНИ и трансфер към СУ общо 28616,13 лв.

14. По проект *Докторанти 5.0: Обучение на докторанти за изследване и трансформиране на пазара на труда съобразно нуждите на индустрия 5.0. и двойния преход*, с ръководител проф. д-р Емилия Ченгелова, 2024-2029 (Финансирано от МОН, Програма „Образование“) - Получен превод от ИА - Програма „Образование“ в размер на **263432,41 лв.**

През 2024 г. са получени и средства по § 24 в размер на 73500,17 лв., както следва:

- 1.** Приход списание „Социологически проблеми“ в размер на **1863.85 лв.**
- 2.** Приход списание „Философски алтернативи“ в размер на **930.02 лв.**
- 3.** Приход за ESS-London в размер на **56719.08 лв.**
- 4.** Такси докторанти в размер на **13987,22 лв.**

От отчисленията за Базовата организация е поета по-голяма част от издръжката на Института, включително материали, консумативи, телефони и други.

През 2024 г. са получени и трансфери от БАН в размер на 271637,19 лв., както следва:

1. По Програмата за подкрепа на млади учени и постдокторанти при МОН и БАН. е получено плащане за млади учени в размер на **16500 лв.**

2. По Програмата за подкрепа на млади учени и постдокторанти при МОН и БАН. е получено плащане за постдокторанти в размер на **189000 лв.** и трансфер за заплащане на наеми на същите в размер на **22200 лв.**

3. По проект „Употреби на темите джендър и сексуалност в практиките за социален контрол в България и Полша“, съвместно с Полска академия на науките, с ръководител на българския екип – гл. ас. д-р Шабан Даракчи са получени средства в размер на **2900 лв.**

4. По проект „Сравнително изследване на качеството на живот на младежите в Китай и България от гледна точка на общия просперитет“ съвместно с Китайска академия на науките, с ръководител на българския екип – доц. д-р Албена Накова-Манолова са получени средства в размер на **3911,66 лв.**

5. По проект „Логически модели и модели на изкуствен интелект в концептуалното инженерство“, съвместно с Полска академия на науките, с ръководител на българския екип – доц. д-р Доротея Ангелова са получени средства в размер на **2933 лв.**

6. По ПМС за стимулиране на научната и публикационна дейност са получени средства в размер на **12677,84 лв.**

7. Получени трансфери от БАН като заеми за оборотни средства по два международен договор в размер на **22000 лв.**

8. Получени трансфери от КМНЦ и И-т по балканистика за ремонт на ограда на ул. „Московска“ №13 в размер на **2186,70 лв.**, както и трансфер от БАН за същия ремонт в размер на **6363,31 лв.**

9. Получен трансфер за разходи по договор от ЦИНСО - Договор Отбрана, с ръководител проф. дфн Б. Тодорова - **8588,41лв.**,

10. Получен трансфер по Договор ДО 1-172/18.09.2024 г. с ръководител проф. дфн Веселин Петров - **48304 лв.**

11. Получен трансфер по договор ДО 01-206/8.11.2024 с ръководител проф. дсн Емилия Ченгелова - **80586,38 лв.**

/През 2024 година са направени трансфери и от ИФС към БАН и други научни институти от системата – **146514,11 лв.**, върнати заеми оборотни средства, върнати средства от наеми постдокторанти, възстановени средства по договори и др.

Получен е и безналичен трансфер от БАН за изплатени обезщетения по КТ, ТБО, средства за процедури и защиты на академичния състав в размер на **26566 лв.**

Субсидията на Института, в размер на **6655332 лв.**, е изразходвана изцяло за заплати, осигурителни вноски, стипендии, разходи за издръжка на института и докторанти.

Представен по приходни и разходни параграфи, финансовият отчет на Института за изминалата 2024 година изглежда по следния начин:

I. НАЛИЧНОСТ В НАЧАЛОТО НА ГОДИНАТА	1182102 лв.
в т.ч. ВАЛУТА	387157 лв.
СЕБРА	794945 лв.
II. ПРИХОДИ	8856747 лв.
в т.ч.:	
СУБСИДИЯ	6655332 лв.
СОБСТВЕНИ СРЕДСТВА	2203097 лв.
в т. ч.:	
ПРИХОДИ ПО МЕЖДУНАРОДНИ ДОГОВОРИ И СЕС	1225371 лв.
ТРАНСФЕРИ ОТ НФНИ И МОН	606023 лв.
ТРАНСФЕРИ ОТ БАН	271637 лв.
БЕЗНАЛИЧЕН ТРАНСФЕР ОТ БАН	26566 лв.
ДРУГИ ПРИХОДИ, ОТРАЗЕНИ В §24	73500 лв.
КУРСОВИ РАЗЛИКИ	/-1683/ лв.
ПРЕОЦЕНКА ВАЛУТА	1 лв.

III. РАЗХОДИ	- 7484779 лв.
ЗАПЛАТИ	- 5425521 лв.
ДРУГИ ПЛАЩАНИЯ ЗА ПЕРСОНАЛ, в т.ч.: <i>/обезщетения по КТ, хонорари по договори, СБКО/</i>	- 519633 лв.
ОСИГУРОВКИ	- 977332 лв.
СТИПЕНДИИ	- 198737 лв.
ИЗДРЪЖКА <i>(научноизсл. работа, материали, ел. енергия, топлоенергия, външни услуги, БТК услуги, текущ ремонт, платени данъци, командировки в страната и чужбина)</i>	- 286376 лв.
РАЗХОДИ ЗА ДС И ТБО	- 13759 лв.
РАЗХОДИ ЗА ДМА	- 43320 лв.
РАЗХОДИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПП	- 20101 лв.
РАЗХОДИ ПО ДОГОВОРИ СЪС СРЕДСТВА НА ЕС	- 636404 лв.
IV. ПРЕХОДЕН ОСТАТЪК ЗА 2024 г.	- 1917666 лв.
в т.ч. ВАЛУТА	835816 лв.
СЕБРА	1081850 лв.

9. ИЗДАТЕЛСКА И ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ИФС

Институтът по философия и социология продължава своята успешна публикационна дейност и през 2024 г. с три печатни периодични издания - „Социологически проблеми“, „Философски алтернативи“, „Balkan Journal of Philosophy“ и едно електронно списание - „Етически изследвания“.

Списание „Balkan Journal of Philosophy“

2024 г. е поредната изключително успешна година за списанието *Balkan Journal of Philosophy*. През годината списанието продължава да бъде индексирано от SCOPUS с импакт ранг SJR 0,128 в категория Q3 и от ESCI - Emerging Sources Citation Index на Web of Science, нареждайки се сред малкото от издаваните у нас списания в областта на хуманитаристиката с импакт ранг. Голямата новина е, че от юни месец 2024 г., списанието получава и импакт фактор от Web of Science, 0.1. То продължава да излиза в обичайния си обем от две книжки годишно, финансирани за 2024 г. от Фонд научни изследвания, като първата от тях е тематична, посветена на темата „Changing Personal Identities: Some New Philosophical Challenges“, а втората е без тематични ограничения. Общо в тях са публикувани 16 оригинални статии (от които 5 от български автори, 4 от които от ИФС) и 4 рецензии на книги.

През 2024 г. е взето решение, от следващата година списанието да стане изцяло онлайн с отворен достъп. Решението се основава върху директивата на ЕС за „Отворена наука“, както и върху стремежа да се увеличи цитируемостта (съответно импакт фактора) на списанието в бъдеще.

През 2024 г. списанието отново печели финансиране чрез конкурса на Фонд научни изследвания за „Научна периодика - 2025 г.“, в максимален размер от 8000 лв. за онлайн списания с отворен достъп.

Списанието продължава да се наблюдава и оценява от SCOPUS и Web of Science, както и от CEEOL, CNKI Scholar, Dimensions EBSCO Discover WoS Emerging Sources Citation Index ERIH PLUS Google Scholar Index Copernicus MIAR: Matriz de Información para el Análisis de Revistas Microsoft Academic NAVER Academic (Korea) Norwegian Register for Scientific Journals Philosopher's Index PhilPapers ProQuest Summon Publication Forum Scilit Scimago (SJR 0.128) Scopus WorldCat Local.

Тези успехи на списанието се дължат на стриктно спазваната политика на списанието – преди всичко строг подбор на материалите след процес на двойно анонимно рецензиране, а редактирането на английския език се извършва от чуждестранен редактор от САЩ.

Списание „Социологически проблеми“

През 2024 г. са издадени два редовни броя и един специален брой на списанието, като всички те са подготвени с внимание и прецизност.

Издаден е брой 1 от том 56, на тема „New Perspectives and Interventions: The State of Play in Cultural Sociology and Sociology of the Arts“. Водещи на броя са Svetlana Hristova, Simon Stewart и Christopher Mathieu, като броят има обем от 360 страници и е на английски език.

Издаден е брой 2 от том 56, на тема „От един език в друг“ – социални проблеми през погледа на български учени в чужбина”. Водещи на броя са Рая Апостолова и Неда Денева, с обем от 324 страници.

Издаден е специален брой на английски език, озаглавен “Networks of Understanding: Public Image(s) of Science(s) in the Digital Age”, с редактори Martin Ivanov, Svetlomid Zdravkov и Petya Klimentova, обхващащ 202 страници.

Списанието успешно се индексира и реферира в бази данни като ProQuest/Sociological Abstracts, CEEOL, EBSCOhost databases и ERIH PLUS. Всички броеве са налични и качени на сайта на CEEOL.

Стремежът към поддържане на високо качество на съдържанието остава приоритет, като списанието продължава да се развива и да привлича интереса на научната общност. През 2024 г. беше спечелено целево финансиране от ФНИ.

Списание „Философски алтернативи“

През 2024 г. са издадени шест книжки на списанието, като всяка от тях е подготвена с висока прецизност и внимание към детайлите:

- Книжка 1 е издадена с обем от 120 страници, тема на броя: „За срещата на философските ракурси”, водещ: Галин Пенев.
- Книжка 2 е издадена с обем от 120 страници, тема на броя: „Политика и социално знание”, водещ: Николай Михайлов.
- Книжка 3, с обем от 130 страници, тема на броя: „Философски трансверсали”, водещ: Кристиан Енчев.
- Книжка 4, най-обемната с 150 страници, , тема на броя: „Естетическото: ракурси, акценти, опозиции”, водеща: Иванка Стъпова..
- Книжка 5 е издадена с 124 страници, тема на броя: „Философия и културно многообразие”, водещ: Валери Личев.
- Книжка 6, с обем от 119 страници, тема на броя: „Ценностите. Класика и актуалност”; водеща броя: Силвия Борисова.

Поддържа се високо качество на статиите чрез строг редакторски процес и двойно анонимно рецензиране. Публикувани са материали от автори не само от ИФС, но и от други университети и институции, включително международно признати учени от САЩ, Русия, Иран, Германия, Нигерия, както и преводи от руски, немски, френски и др.

През 2024 г. е получено финансиране от Фонд научни изследвания и е спечелен конкурс за „Научна периодика - 2025 г.”, осигурявайки максимално финансиране за онлайн списания с отворен достъп. Предварително планирано, вече се отделят и средства за функциониране на списанието в ДОО.

Продължава индексирането от редица престижни институции, включително ERIH PLUS, The Philosopher’s Index, и EBSCOhost. Материалите от „Философски алтернативи” са достъпни онлайн и чрез абонамент, а списанието разполага с активен уебсайт и провежда активна PR политика.

Фокусът остава върху поддържането на високо качество и разнообразие на съдържанието, въпреки предизвикателствата, свързани с издаването на шест книжки годишно.

Списание „Етически изследвания“

В съответствие с предварително заложения редакционен план за 2024 г. списание „Етически изследвания“ публикува поредния си девети брой, отново разпределен в две редовни книжки, излезли в планираните срокове през месеците юли и декември.

Водеща на книжка 1/2024 е проф. дфн Емилия Маринова. Фокусът на статиите, включени в нея е насочен към темата за емпатията и насилието, която се явява продължение на започнатата дискусия по въпроса в последната книжка на списанието за миналата 2023 г. В броя са предложени нови и различни изследователски перспективи към споменатите понятия. Тематиката на първата книжка беше допълнена и от разширено изследване, разглеждащо проблема за статуса на приложната етика и ролята ѝ за социалното благополучие. Публикуваните автори в кн. 1 представят 6 различни научни и изследователски организации от страната и чужбина.

Водещи на книжка 2 са проф. дфн Емилия Маринова и гл. ас. д-р Иван Миков. Това е поредната тематична книжка на списанието, в която този път беше представена темата за академичната етика. В нея са включени част от преработените и рецензирани статии, представени по време на юбилейната XX Национална конференция по етика. Трябва да се подчертае, че още през 2023 г. списанието отдели специална рубрика за академичната етика, с което се стремеше да съдейства за подпомагането на обучението във ВУЗ. Сега книжката представи авторските статии на изследователи от няколко български академични институции – ИФС-БАН, СУ „Св. Климент Охридски“, УНСС, ТУ–София, МУ-Варна, ТНИ–София. Заедно с тях е публикувана и 1 рецензия на книга на английски език, както и 1 отзив за събитие. През тази година също може да се потвърди запазването на тенденцията във всеки брой на сп. „Етически изследвания“ да бъдат публикувани статии на нови автори от България и чужбина.

Както и досега списание „Етически изследвания“ продължава да присъства в световната мрежа за индексирание и рефериране в ERIH PLUS, а също и в най-голямата база-данни за списания с отворен достъп DOAJ, както и в ROAD, и Google Scholar. Регистрирано е и в Националния референтен списък на съвременни български научни издания с научно рецензиране, поддържан от МОН чрез НАЦИД.

Библиотеки

ИФС разполага с три библиотеки: библиотека „Философия“, библиотека „Социология“ и библиотека „Наукознание“. Библиотеките притежават богата колекция от книги и периодични издания от областта на обществените и хуманитарните науки, която включва редки и изключително ценни стари уникални издания. През 2024 г. в библиотеките на ИФС са постъпили следните издания:

- В библиотека „Философия“ са получени и заприходени 149 тома на стойност 12 505.09 лева. Получена и заприходена е периодика на стойност 1081 лева. Общата стойност на получената литература е 13 586.09 лева.

- В библиотека „Социология“ са постъпили и заприходени общо 150 библиотечни документа през 2024 г. Това включва 76 книги на стойност 8 609.25 лева и 74 периодични издания на стойност 2 404.38 лева. Общата стойност на получената литература е 11 013.63 лева.

- В библиотека „Наукознание“ са постъпили и заприходени общо 21 библиотечни документа през 2024 г. Това включва 5 книги на стойност 302.08 лева и 16

периодични издания на стойност 482.00 лева. Общата стойност на получената литература е 784.08 лева.

Общо в трите библиотеки са постъпили книги и материали на стойност 25384, 61 лв., което надвишава няколко пъти стойността за 2023 г. (6102,72 лв.) и е отново своеобразно постижение за ИФС.

През 2024 г. бяха предприети действия за преместване на библиотеките „Социология“ и „Наукознание“ в помещения с по-добри параметри за съхранение на книги. Работата по преместването ще продължи и през 2025 г. Що се отнася до библиотека „Философия“, беше извършена реорганизация на помещенията и е в ход инвентаризация на библиотечния фонд. До момента е проверен повече от 2/3 от наличния фонд, който е около 32 000 книжни единици.

10. ИНФОРМАЦИЯ ЗА НАУЧНИЯ СЪВЕТ НА ИФС

Списък на Научния съвет на ИФС към 31.12.2024 г.

(подредбата е по роля в Научния съвет и по азбучен ред на личните имена)

Ръководство:

1. Проф. ем. дфн Веселин Петров – председател, ИФС
2. Проф. дсн Светла Колева – заместник-председател, ИФС
3. Проф. дфн Стоян Ставру – заместник-председател, ИФС
4. Доц. д-р Петя Илиева-Тричкова – секретар, ИФС

Състав:

5. Доц. дсн Албена Накова, ИФС
6. Доц. д-р Алексей Пампоров, ИФС
7. Проф. дсн Анна Мантарова, ИФС
8. Доц. д-р Валери Личев, ИФС
9. Проф. дсн Васил Киров, ИФС
10. Доц. д-р Доротея Ангелова, ИФС
11. Проф. дсн Емилия Ченгелова, ИФС
12. Доц. д-р Кристиян Енчев, ИФС
13. Доц. д-р Марина Бакалова, ИФС
14. Проф. дсн Мая Келиян, ИФС
15. Проф. дсн Румяна Стоилова, ИФС
16. Доц. д-р Силвия Борисова, ИФС
17. Проф. дфн Стефан Пенев, ИФС
18. Проф. дфн Татяна Батулева, ИФС

Представител на младите учени със съвещателен глас:

19. Гл. ас. д-р Александра Трайкова

Настоящият Научен съвет на ИФС е избран от Общото събрание на учените при ИФС на 02.03.2023 г. (Протокол №5/02.03.2023 г.). Не са настъпвали промени в състава на Научния съвет след избора.

11. КОПИЕ ОТ ПРАВИЛНИКА ЗА РАБОТА В ИФС

Актуалният правилник за устройството и дейността на Института по философия и социология, приет от ОС на учените на ИФС на 28.012.2020 г., е достъпен на сайта на ИФС, на адрес:

<https://ips-bas.org/wp-content/uploads/2023/11/Pravilnik-na-IFS-2020.pdf>

12. СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БАН	Българска академия на науките
БСА	Българска социологическа асоциация
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ИФС	Институт по философия и социология
ММС	Министерство на младежта и спорта
МОН	Министерство на образованието и науката
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
НАОА	Национална агенция за оценяване и акредитация
НС	Научен съвет
НСИ	Национален статистически институт
ОС	Общо събрание
ФНИ	Фонд „Научни изследвания“
ЦО	Център за обучение
ЧО	Човек и общество